№ 110 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 24 ՄԱՅԻՍԻ

1912
ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 24 ՄԱՅԻՍԻ № 110

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէնկեզով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են խորքանիկոր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

„ՄՇԱԿԻ" ՅՈԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ

յայտնում է ի գիտութիւն հայ հասարակութեան, որ շաբաթ, մայիսի 26-ին, Վանքի մայր-եկեղեցում, պատարագից յետոյ, «Մշակի» 40-ամեակի լրման առիթով, նշանակված է

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ «ՄՇԱԿԻ» ՀԻՄՆԱԴԻՐ

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ

և բոլոր հանգուցեալ աշխատակիցների, այն է՝ Արծրունի Անդրէաս, Ամերիկեան Միհրդատ, Արփիարեան Արփիար, Աղայեան Ղազարոս, Ատովմեան Թադէոս, Արարատեան Աղեքսանդր, Առստամեան Մարգար (բժշկապետ), Աթաբէկեան Ներսէս, Արամեան Միսաք (բժշկապետ), տ. Աղամալեան Մարիամ, Բէկնազարեան Սարգիս քահանայ, Բահաթրեան Առաքել, Բահաթրեան Գաբրիէլ, Դէմիրջօղլեան Խորէն քահանայ, Եաղուբեան Գասպար, Եաղուբեան Կարապետ, Թառաքալեան Բագրատ վարդապետ, Իզմայլեան Պօղոս, Խօջայեան Լեւոն վարդապետ, Խալաթեան Գրիգոր, պրոֆեսոր, Հախումեան Սիմէօն, Ծատուրեան Արշակ, տ. Մառակեան Գայիանէ, Մառանկօզեան, Մելիք-Փաշայեան Աղէքսանդր, Մելիք-Փարսադանեան Շահրիար (բժշկապետ), Միքայէլեան Քրիստափոր, Նալբանդեան Վահան, Շահազիզ Սմբատ, Շահվերդեան Բարսեղ, Շիշմանեան Ղեւոնդ եպիսկոպոս (Ծերենց), Պատկանեան Ռաֆայէլ, Պռօշեան Պերճ, Պալեան Գրիգոր, Պալասանեան Ստեփան, Ջալալեան Ռուբէն, Սեդրակեան Արիստակէս եպիսկոպոս, Սունդուկեան Գաբրիէլ, Ստեփանէ Խորէն եպիսկոպոս, Սաղաթելեան Միքայէլ, Տէր-Ստեփանեան Ստեփան քահանայ, Տէր-Բարսեղեան Բարսեղ քահանայ, Տէր-Օհանեան Մուշեղ, Րաֆֆի, Փան-Կրիկէն և այլոց։

Հոգեհանգստի սկիզբն է ցերեկվայ ժամը 12-ին։

ՎՐԱՑ ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՆԵՐԻ ԹԱՏՐՈՆ

Կիրակի, մայիսի 27-ին

Դերասան Գ. ՄԻՐԱՂԵԱՆԸ հայ դերասանների մասնակցութեամբ ի պատիւ „Մ Շ Ա Կ" լրագրի եւ Գ. ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆԻ «ՊԷՊՕ» կոմեդիայի 40-ԱՄԵԱԿՆԵՐԻ կը կազմակերպէ հանդիսաւոր ներկայացում հետեւեալ ծրագրով՝

I

Երկու խօսք Գր. Արծրունու եւ Գ. Սունդուկեանի մասին

Կը խօսի Գ. Մ.

II

ՊԷՊՕ

Կոմէդիա 3 գործ. հեղ. Գ. Սունդուկեանի
Գլխաւոր դերակատարներն են՝ Էփէմեա՝ տ. Դուրեան-Արմէնեան, Շուշան՝ տ. Վարդունի, Պէպօ՝ Գ. Միրաղեան, Գիքօ՝ Գ. Տէր-Դաւթեան, Զիմզիմօվ՝ Ց. Տէր-Գրիգորեան, Կակուլի՝ Ա. Մամիկոնեան։

III

ԱՊՈԹԷՕԶ

„ՊԷՊՕՅԻ ԱՐՁԱՆԸ"

Սկիզբն է ժամը 9-ին ✦ Տեղերի գները սովորական են։

Ռէժիսեօր-կարգադրիչ՝ Գ. Միրաղեան

Տոմսակները վաղօրօք կարելի է ստանալ Գ. Միրաղեանից, «Մշակի» խմբագրատանը, ժամը 1-ից մինչև 3-ը, իսկ ներկայացման օրը՝ Թատրոնի կասսայում։

տռ. 371. 3—1

ԳԱՆՁԱԿ

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ ԱԿՈՒՄԲՈՒՄ

Շաբաթ, մայիսի 26-ին

«ՄՇԱԿԻՆ» յարգողների կողմից, ղեկավարութեամբ դերասան Ց. Ոսկանեանի և մասնակցութեամբ դերասանուհի տիկ. Սրբուհի Ոսկանեանի, Արզումանեանի և ուրիշների կը կայանայ «Մ Շ Ա Կ Ի» 40-ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ առիթով հանրամատչելի գներով ներկայացում։ Կը ներկայացվեն

I

ՀԻՒՐ

Ընտանեկան դրամա 2 գործ. Բրանդէսի, Թարգմ. Ս. Թառայեանի

II

✦ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՓՈԹՈՐԻԿ ✦

Ներկայացումից առաջ կը դասախօսեն «Մշակի» յարգողներից՝ «Մշակի» 40-ամեայ գործունէութեան առիթով։

Սկիզբն է ժամը $8^1/_2$-ին երեկոյեան ✦ Տեղերի գները 20 կ. մինչև 1 ր. 50 կ.։

Ռէժիսեօր՝ Ց. Ոսկանեան, կարգադրիչներ—յանձնաժողովի անդամներ՝ տիկնայք Մ. Ն. Նաբաթեան, Ե. Ի. Նաբաթեան, Ն. Գ. Խօջայեան, Գ. քահ. Տէր-Գորոյեան, Մ. Գ. Եպիսկոպոսեան, Ա. Ա. Սահակեան։

Տոմսակները վաղօրօք վաճառվում են Ժամհարեանի գրախանութում։ տռ. 1—1

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕՊԵՐԱ

Բագուի Հայոց Կուլտուրական Միութեան Գեղարուեստական Սեկցիան

ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ

Ուրբաթ, Մայիսի 25-ին

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

կը ներկայացնի

Տաղանդաւոր երաժիշտ ՉՈՒԽԱՋԵԱՆԻ

ԼԷԲԼԷԲԻՋԻ ՀՈՐ-ՀՈՐ ԱՂԱ

յայտնի կոմիք. օպերան 3 գործող.

Մասնակցութեամբ օպերային բեմի արտիստներ տ. Պրեսնյակիի, Ս.-Պետերբուրգի «Буффъ» Թատրոնի արտիստ Վալերեանով-Չիլեանի, Արաքսեանի, Մինասեանի, բարեհաճ մասնակցութեամբ դիրիժեօր ՓՈՒՂԻՆԵԱՆԻ և ուրիշների։

Խումբը բաղկացած է 40 հոգուց, ղեկավարութեամբ պ. Մանուկեանի։

✦ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԱՐԵՐ և ԲԱԼԷՏ ✦

Տոմսակները սկսած 5 ր. 50 կ. մինչև 40 կ. վաճառվում են Թատրոնի կասսայում։ Նոյն տեղը վաճառվում է նաև օպերայի համառօտ բովանդակութիւնը։

Սկիզբը երեկոյեան ճիշդ ժամը $8^1/_2$-ին։

Ռեժիսեօր՝ Արաքսեան

Կարգադրիչներ՝ տ. տ. Աֆթանդիլեան Հ. Ց., Ալիբէգեան Ն. Ի., Լիսիցեան Ե. Ք., բժ. Զարգարեան Ս. Ա., Մարտիրոսեան Բ. Մ.

տռ. 372. 2—1

1872=ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿ=1912

„ՄՇԱԿԻ"

ՅՈԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԸ ԿԱՏԱՐՎԻ ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍԻ 26-ԻՆ, 1912 Թ.

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ

ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԾՐԱԳՐՈՎ.—

I. ՀԱՄԵՐԳ Բարեհաճ մասնակցութեամբ տ. տ. Ն. Գրիգորեանի, Լուլու Կէսաէրի, օր. Ն. Ի. Սպէնդիարեանի, Ա. Արմէնեանի, ջութակահար Գ. Վրոյրի, Կօպէլնիցկիի եւ այլոց:
Կառավարիչ երաժշտական մասի՝ տ. Ի. Սպէնդիարեան

II. ԱՊՕԹԷՕԶ Ղեկավարութեամբ Գ. Բաշինջաղեանի: «ՄՇԱԿԻ» ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐԻՑ՝ Գր. Արծրունի, Ա. Արծրունի, Րաֆֆի, Ռ. Պատկանեան, Մ. Ամերիկեան, Արփիար (Հայկակ), Գ. Սունդուկեան, Գ. Միրզոյեան, Ս. Պալասանեան, Գ. Եաղուբեան եւ Պ. Իզմայիլեան եւ ԱՅԺՄԵԱՆ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐԻՑ:

III. ՅՈԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ Ընթերցումն շնորհաւորական օրհնագիրների, ուղերձների, հեռագիրների, շնորհաւորական ողջոյններ պատգամաւորութիւնների, ներկայացուցիչների եւ այլն:

Սկիզբն է երեկոյեան ժամը $8^1/_2$-ին:

ՏՈՄՍԱԿՆԵՐԻ ԳԻՆԸ նուազեցրած, դրամատիկան։

ՏՈՄՍԱԿՆԵՐԸ ՎԱՂՕՐՕՔ ԿԱՐԵԼԻ Է ՍՏԱՆԱԼ
1) Եփրեմ Ծատուրեանի մագազինում, Դվօրցօվայա փողոց։
2) «Պրօգրէս» խանութում, Գօլօվինսկի պր., Թիֆլիսի Ժողովարանի կողքին։
3) «Մշակի» խմբ. գրասենեակում, Սերգիեվսկայա, № 5.

Իսկ մայիսի 26-ից, առաւօտից Թատրոնի կասսայում։

Բոլոր այն հասարակական, կուլտուրական եւ լուսաւորական հաստատութիւններն ու ընկերութիւնները, որոնք որոշել են կամ մտադիր են ողջունել „Մշակի" յոբելեանը, խնդրվում են բարեհաճել յայտնել իրանց ներկայացուցիչների եւ պատգամաւորների թիւը, անունը եւ հասցէն մինչեւ ամսի 25-ը, ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 7-ը Յոբելեանական Բիւրոյին („Մշակի" գրասենեակ), որպէս զի կարելի լինի վաղօրօք ուղարկել նրանց յատկացվելիք տեղերի տոմսակները: Նոյնպէս բեռանացի ողջունել ցանկացողները կամ ուղերձ կարդացողները խնդրվում են յայտնել այդ մասին Բիւրոյին մինչեւ նոյն ժամը:

Բիւրոն յայտնում է նաեւ, որ ցանկացողները մասնակցել յոբելեանի երկրորդ օրը, կիրակի, մայիսի 27-ին, ցերեկվայ ժամը 3-ին կայանալիք ԲԱՆԿԷՏԻՆ, ի պատիւ „Մշակի" խմբագրութեան, կարող են վաղօրօք դիմել Բիւրոյի անդամ պ. Մնացական Մարտիրոսեանին (Пушкинская, типографія Мартиросянца, д. Кредитнаго Общ.) կամ գրվել „Մշակի" գրասենեակում:

ՅՈԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ԲԻՒՐՕ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

✦ ԱՅՍՕՐ ✦

ՎԵՐՋԻՆ ՀՐԱԺԵՇՏԻ ԳԱՍՏՐՕԼ

ՄՕՍԿՎԱՅԻ ԿԱԲԱՐԷԻ

„Летучая Мышь"

Ծրագիրը կազմված է „Летучая Мышь"-ի ռեպերտուարի ամենալաւ նոմէրներից։

Երեկոյթի conferencier Մօսկվայի Գեղարուեստական Թատրոնի արտիստ Ն. Ֆ. ԲԱԼԵԱՆ:

Սկիզբը երեկոյեան ժամը $8^3/_4$-ին։

տռ. 373. 1—1

ԲԺԻՇԿ

Տ. ՄԱԿԱՐԵԱՆ

Մասնագէտ սիֆիլիս, միզասեռական վեներական եւ կաշուի հիւանդութիւնների, վերսկսեց ամառվայ ընդունելութիւնը

ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿՈՒՄ

Верхній бульв., д. Зипаловой.

(օ. մփ.) տռ. 353. 12—3

ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻՕՆ Կ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ

Պետական պրօգիմնազիաների ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՎ:

Աշակերտների (տղաների և աղջիկների) ընդունելութեան քննութիւնները նշանակված են մայիսի 29-ին, 30-ին և 31-ին, առաւօտեան ժամը 9-ից։

Սերգիեվսկայա փողոց, № 20. (հ. կ.) տռ. 351. 3—3

По умѣреннымъ цѣнамъ
Новѣйшихъ изящныхъ рисунковъ
ПОЛНОМѢРНЫЕ

ОБОИ

ФАБР. СКЛАДЪ
МАНГИКІАНА
ПУШКИНСКАЯ №7.

291. 50—7 (հ. կ.)

«ՄՇԱԿԻ» ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

Համալի Մասլահաթնիրը

Գ. ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆՑԻ

Գինն է 30 կոպ.

(Ծանապարհածախքով՝ 38 կոպ.)

Այս գրքի վաճառումից գոյացալիք գումարը յատկացվելու է «ՄՇԱԿԻ» ապահովութեան ֆօնդին:

Հասցէն՝ Тифлисъ, Ред. газ. „Мшакъ", կամ Tifl s, Rédaction du journal arménien „Mschak".

ՆՈՐ ՊԱՏԳԱՄՆԵՐՈՎ

Մեր առօրեայ երեւոյթների քննութիւնը վերջին տասնամեակների ընթացքում պարզեց մեզ համար մի ճշմարտութիւն, որ անյայտ էր անցեալ դարերի մեր նախորդներին։

Մի ճշմարտութիւն, որ ապագայում աւելի ու աւելի ընդարձակ բովանդակութիւն պէտք է ունենայ։

Մեր նախորդները իրանց կերպ էին ըմբռնում կեանքի վրա ազդող հանգամանքները։

— Եղիր լինդ ապահով, հարուստ, խելօք և բարեկեցիկ, գրաւիր առաջնակարգ դիրք և ուշք մի դարձնի քո շրջապատողների բարօրութեան վրա։ Որքան նրանք թոյլ և թշուառ լինեն, այնքան աւելի դու կը փայլես. որքան նրանք խաւար ու տգէտ լինեն, այնքան քո խելքն ու գիտութիւնը աչքի կընկնեն հրապարակում,

Դա հին կեանքի փիլիսոփայութիւնն էր, որը, դժբաղդաբար, դեռ բոլորովին չէ անհետացել և երկրպագուներ ունի մինչև այժմ։

Բայց նա արդէն շատ է տեսել ճրգնաժամային րօպէներ և դեռ կը տեսնի բաւականաչափ առաջիկայում։

[illegible] բէք ձեր սրտին մօտ երևոյթները, բարձրացրէք ձեր խմբակցական, ձեր կուսակցական, ձեր ազգային բարեմասնութիւնների աստիճանը. բայց մի մոռանաք և ձեր շրջապատողներին և ձեր հարևաններին, ստեղծեցէք փոխադարձ յարգանքի, համերաշխ աշխատանքի, կուլտուրական գործակցութեան համար ամուր կամուրջներ և յողող օղակներ, որպէսզի հարթված լինեն ուղիներ ընդարձակ և բազմաճիւղ ժողովրդական գործունէութեան համար։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

22 մայիսի

Փէզ.—Վերջին տեղեկութիւններից երևում է, որ թշնամին վերջնականապէս ցրված է։ Լուրերի համաձայն, նրա կորուստներն են 600 սպանված։

Շէրիֆի զօրամասերը արձակվեցին։ Տեղացիները շէրիֆի մօտ ծառայութեան մտնելու ժամանակ այսուհետև պէտք է տան հաւատարմութեան երդում ինչպէս սուլթանին, այնպէս և Ֆրանսիային։

—

Պարիզ.—«Մատէնը» հաղորդում է, որ Ֆրանսիան վճռել է մշտապէս Միջերկրական ծովում պահել այնպիսի նաւատորմ, որ գերազանցէ Աւստրիայի և Իտալիայի միացեալ նաւատորմին։

—

Թաւրիզ.—Սէրաբից հաղորդում են, որ շահսէվան, պօլատլու և հաջի-խօջալու ցեղերը միանալով կողոպտեցին Կօխլան և Դօխլանսուրխա գիւղերը։ Նրանց միացել են ալար ցեղի 200 ձիաւոր։ Բնակիչները ապաստանում են Սէրաբում։

—

Վիէննա.—Բօլգարական թագաւորական զոյգը մեկնեց Էբէնտալ։ Ուղեկցող անձինք մնացին Վիէննայում և կը մնան այս շաբաթվայ վերջը, երբ զոյգը կանցնէ Բեռլին։

—

Լօնդօն.—Րէյտէրը հաղորդում է, որ Բաղդադի երկաթուղու մասին Թիւրքիայի հետ կատարվող բանակցութիւնները շարունակվում են բաւարար։

—

Բրիւսէլ.—Քաղաքի կենտրօնում ջարդվել են հազար պատուհանի ապակի։ Անկարգութիւնների ժամանակ սպանվեցին ընդամէնը 5 մարդ։

—

Լիստրիս.—Երեկոյեան տեղի ունեցան անկարգութիւններ ու ցոյցեր քաղաքային ինքնավարութեան առաջ։ Սօցիալիստական տան մէջ ամբոխը փորձեց ազատել բանտարկեալներին։ Քաղաքացիական հեծելազօրը և ժանդարմէրիան մի քանի համազարկ պարպեցին։ Ընդհարման ժամանակ սպանվեցին երեք և ծանր վիրաւորվեցին 15 մարդ։ Քաղաքում տիրում է մեծ յուզմունք։ Կենտրօնական փողոցները գրաւված են զօրքերով։

—

Լօնդօն.—Դումայի անդամ Զվեգինցեվը մեկնեց Պարիզ անդրպարսկական երկաթուղու կառուցման նախագծի հարցի առիթով։ Զվենգինցեվը յայտնեց, որ առևտրի մինիստրութեան մէջ տեղի ունեցած խորհրդակցութեան ժամանակ հաղորդվեցին գոհացուցիչ բացատրութիւններ։ Շուտով կը կազմվի մանրամասն նախագիծ, որ կուղարկվի ռուսաց, մեծ-բրիտանական և պարսից կառավարութիւններին։

Նաւահանգստային վարչութեան շինութիւնը պաշարվում է աշխատել ցանկացող բանւորներով։ Ցամառում են միայն բեռնակիրները։

—

Բէլգրադ.—Մինիստրների, երկու երկիրների պետական և քաղաքական գործիչների ներկայութեամբ հանդէսով բացվեց Սերբիայի և Բօլգարիայի կուլտուրա-տնտեսական մերձեցման կօմիտէի երկրորդ կօնֆերենցիան։ Անհրաժեշտ ընդունվեց մշակել ընդհանուր մաքսային տարիֆ և միացնել երկու երկիրների օրէնսդրական ձեռնարկութիւնները։ Դանեվի առաջարկութեամբ ցանկալի համարվեց հաստատել սերբ-բօլգարական առևտրական պալատ և փոխադարձաբար յանձնել ոճրագործներին։

—

Սէրաէվօ.—Կազմվեց սերբիական սէյմի երրորդ կուսակցութիւն բաղկացած վեց պատգամաւորից։ Կուսակցութիւնը ազգային-արմատական է՝ հետամուտ միացնելու երկրի բոլոր սերբերին։

—

Հավաննա.—Նախագահ Գօմէզ միջնորդում է ամերիկական կօնգրէսի առաջ՝ թոյլ տալ վերացնելու սահմանադրական երաշխաւորութիւնների գործողութիւնը։

—

Նօրֆօլկ.—Եկաւ գերմանական նաւատորմը այցելելու ամերիկական նաւատորմին։ Ընդունեց նախագահ Տաֆտը։

—

Շանխայ.—Անկարգութիւնները շարունակվում են։

—

Բօղայբօ.—Գեներալ-նահանգապետի հետ միասին եկած կարևոր գործերի քննիչը իր վրա վերցրեց Լէնայի հանքերի դէպքերի քննութիւնը։

—

Նիւ-Եօրկ.—Հավաննայից հաղորդում են, որ յեղափոխական զօրքերի գեներալ Էստէնօզի կարգադրութեամբ այրվեց Սամայա քաղաքը։ Սևամորթները յարձակվեցին Գամօ քաղաքի վրա, կողոպտեցին խանութները և առևտրական պահեստատեղիները։

ՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

22 մայիսի

Բուդապէշտ.—Պատգամաւորների պալատ։ Ծայրայեղ ձախակողմեանների ուժեղ աղմուկի մէջ որոշվում է օրվայ մէջ կայացնել երկու նիստ։

Աննկարագրելի աղմուկի մէջ քուէարկութեան է առաջարկվում զինւորական օրինագիծը։ Բոլոր աջակողմեանները կանգնում են տեղերից և ոգևորութեամբ ծափահարում են։ Նախագահը յայտնում է, որ զինւորական օրինագիծը ընդունված է երկրորդ ընթերցմամբ։ Նիստը ընդհատվում է անլսելի աղմուկի մէջ։ Պալատը ընդունում է օրինագիծը նոյնպէս երրորդ ընթերցումով։ Ընդմիջումի ժամանակ կուլուարներում 100 ոստիկանների երևալը առաջ է բերում օպպօզիցիայի մեծ զայրոյթը։ Նիստը վերսկսվելուց յետոյ ծայրայեղ ձախակողմեան աթոռներում դարձեալ աղմուկ է։ Հինգ րօպէից յետոյ նիստը փակվում է։

Երեկոյեան նիստում օպպօզիցիան բարձրացրեց անասելի աղմուկ։ Նախագահը երեք անգամ ընդհատում է նիստը։ Դահլիճ են մտնում 20 ոստիկաններ։ Օպպօզիցիայի շարքերում աղմուկը սաստկանում է։ Պալատի պրեզիտաւը յայտնում է, որ նախագահի կարգադրութեամբ պատգամաւորները դուրս պէտք է գնան դահլիճից։ Չը նայած շատ պատգամաւորների յորդորանքին՝ չը կատարել այդ կարգադրութիւնը՝ ոստիկանական տեսուչը փողոց դուրս տարաւ մի խումբ պատգամաւորների, ի թիւս որոց և Իւստին։

ԹԻՒՐՔԻԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

22 մայիսի

Կ. Պօլիս.—Ծովային մինիստրը վերադարձաւ Դարդանէլից, աջողութեամբ աւարտելով իր միսիան։

Հրատարակվեց պաշտօնական բացատրութիւն իտալացիների մասսայական արտաքսման մասին։

Ստամբուլում հրդեհը ոչնչացրեց մինչև արևածագը 1,500 տուն։ Վնասվեց սուլթան Ահմէդի մզկիթը։

—

Լօնդօն.—Գրէյը, պատասխանելով թիւրք-իտալական պատերազմը հարթելու մասին ուղղված հարցապնդման, ասաց, որ մտքերի փոխանակութիւնը դեռ ևս գոհացուցիչ հետևանքի չէ յանգել։ Պատասխանելով երկրորդ հարցին, Գրէյը յայտնեց, որ ոչինչ չունի հաղորդելու լօրդ Հօլդէնի Գերմանիա այցելելու վերաբերեալ, աւելացնելով որ Հօլդէնը չէ շփվել քաղաքական գործիչների հետ. «Նրա ճանապարհորդութիւնը Բեռլին չէր կրում քաղաքական բնաւորութիւն»։

—

Սալօնիկ.—Ալբանները յարձակում գործեցին Իփէկի վրա։ Հետևանքները յայտնի չեն հեռագրի փչանալու պատճառով։

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

Կ. Պօլիս, 14 մայիս

Օսմ. կառավարութիւնը այս միջոցիս մատնուած է ծանր տագնապի մը։ Ալբանական ապստամբութեան մը հեռապատկերը, որ օրէ-օր իրականութիւն դառնալ կը սպառնայ, Բ. Դրան ստախօս ընթացքին և անխոստմնապահութեան հետևանքով, առաջ բերաւ երկրին մէջ անսովոր վիճակ մը։

Ցնցումը այնքան զգալի է և այնքան խոր, որ կը վախցուի, թէ ծանր համեմատութիւններ առնէ։

Մայրաքաղաքին մէջ այսքան զինուորական շարժում և եռուզեռ բնաւ տեսնուած չէր մինչև հիմա. իտալական պատերազմը ոչ տպաւորութիւն չէր ըրած մայրաքաղաքին մէջ և Արշիպեղագոսի կղզիներուն գրաւումը գրեթէ բնաւ չի շահագրգռեր անզօր կառավարութիւնը, որ շատ խեղամուտ եղած է իր հանդիսատեսի դերին մէջ մնալու պարտաւորութեան։

Սակայն Ալբանիոյ կամ ընդհանուր առմամբ Ռումելիի սպառնացող վտանգը բոլորովին ցնցած է։

Թէև հոս լրագիրները լռութիւն կը պահեն, սակայն իւրաքանչիւր օր առնուազն 80 վագօն զինուոր կը ղրկուի մայրաքաղաքէն դէպի Ռումելի, առնուազն մէկ ամիսէ ի վեր։

Ռազմամթերք և զինուորական ու պատերազմական նիւթեր նմանապէս ամեն օր վագօններով կը ղրկուին։

Այս պատրաստութիւնները կահաբեկեն ժողովուրդը, մանաւանդ զինուորական նոր օրէնքին բերմամբ, որուն ստիպողաբար վաւերացումը կը պահանջէ Մահմուդ Շէվքէթ փաշա։

Այդ օրէնքին տրամադրութեան համաձայն, մինչև 45 տարեկան բոլոր քաղաքացիները՝ մարզանքի պիտի կոչուին և ի պահանջել հարկին զէնքի տակ։

Այս որոշումը կրնայ ծանր անպատեհութեանց տեղի տալ և երկրին տնտեսական դրութեան մեծագոյն վնասը հասցնել։

Սակայն Մահմուդ Շէվքէթ փաշա այս տեսակ նրբութիւններ հասկնալու վիճակին մէջ չէ և կուզէ, որ օսմ. բանակին տալ թուական առաւելութիւն։

Ալբանական ապստամբութիւն մը նաև խանգարը կրնայ համարուիլ բալկանեան պետութեանց ալ խլրտման։ Մասնաւորապէս Եւրոպայի նշանաւոր դիւանագէտներուն հակաթիւրք յայտարարութիւնները ցնցած են երիտասարդ-թիւրք կօմիտէն և անոր հաւատարիմները, որոնք մատնուած են շուարումի։

Սայիդ փաշայի դահլիճը կամաց-կամաց կը ստանայ Իթթիհադ-վէ-Թէրակկը կուսակցութեան մէկ ակումբը։ Բոլոր ներքին հերձուածին հետևանօք պառակտեալներուն պահանջմամբ՝ անցեալ տարի դահլիճէն վտարուած մինիստրները զանազան ձևերով կրկին իրենց աթոռները կը գրաւեն, վասն զի կօմիտէն աւելի քան երբէք ինքզինքը զօրաւոր և ամենազօր կը զգայ այս միջոցիս, հակառակ անոր որ արտաքին դժուարութիւններու առջև իր անզօր ըլլալն ալ կը տեսնէ։

Ներքին գործերու մինիստրութենէն վտարեալ Թալէաթ-բէյ դահլիճին մէջ մտաւ իբր թղթատարութեան մինիստր, սակայն իր պաշտօնատեղին չէ մտած բնաւ։

Հաջի Ադիլ-բէյը իբր բարեկարգիչ յանձնաժողովի նախագահ Ռումելի ղրկեցին և Թալէաթ-բէյը իբր փոխ-մինիստր ներքին գործոց մինիստրի աթոռը գրաւեց։

Իսկ ելևմտից մինիստրութենէ «հերձուածողներու» պահանջմամբ ինկած Ջավիդ բէյը դահլիճին մէջ մտաւ իբր հանրօգուտ շինութեանց մինիստր, և հիմա կը ստանձնէ վերստին ելևմտից մինիստրի թօսթը իբր փոխ-մինիստր, վասն զի դահլիճին ամենէն պատկառելի, ամենէն լուրջ և ամենէն խելահաս անձը՝ ելևմտից մինիստր Նայիլ բէյ՝ հրաժարած է վերջապէս չկրնալով հանդուրժել Մահմուդ Շէվքէթ փաշայի անվերջ և անվախճան ծախքերուն, որոնց տոկալու կարող չէ երկիրը, ինչպէս ասկէ առաջ ալ պնդած ու բողոքած էր Նայիլ-բէյ, գուշակելով ելևմտական նոր անմնութիւն մը Թիւրքիոյ համար։

Երկիրը շրջապատող այս դժուարութիւնները հիմա առաջ բերած են երկու որոշ հոսանք իշխանութեան գլուխ գտնուող կուսակցութեան մէջ։ Ասոնցմէ ոմանք կը խուսափին այս ծանր պատասխանատուութենէն և յամառիլը անխոհեմութիւն համարելով՝ կուզեն տեղի տալ և գործերը յանձնել այլոց, որոնք երկրին փրկութեան համար՝ իրենց ծրագիրէն տարբեր ծրագիրներ ունին և կը հաչակեն։ Օրինակի համար՝ կը կարծուի, թէ Քեամիլ փաշան պաշտօնի բերելով կարելի պիտի ըլլայ անգլիական քաղաքականութեան պաշտպանութիւնը ապահովել Թիւրքիոյ համար և արդի դժուարին դիրքէն՝ ամենէն ալ լքանուած ըլլալու դիրքէն ազատել։

Այս պարագային հարկ պիտի ըլլայ, որ կօմիտէն պաշտօնապէս լուծուի, կառավարութեան գործերուն ուղղակի միջամտութիւն չընէ և, մանաւանդ, Քեամիլ փաշայի առջև քծնի։

Անիկա ընել չեն ուզեր այս գաղափարին ընդդիմադիրները, որոնց տուած հերքումներուն հակառակ լուրջ պատճառներ կան հաւատալու, թէ նոյնիսկ բանակցութիւններ եղած են ծերունի անգլիասէրին հետ. նոյնիսկ կըսուի, թէ անիկա պայման դրած

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

—

Պրօֆէսոր Գ. Կօժեւնիկովը Մօսկվայի «Утро Россіи» օրաթերթի № 70-ի մէջ զետեղել է վերոյիշեալ վերնագրով մի յօդուած, որի մէջ նա պատմում է բնութեան պաշտպանութեան գործի ծագումը և զարգացումը նախ Արևմտեան Եւրօպայում, ապա Ռուսաստանում։ Այդ պատմութիւնից յայտնվում է, որ բնութեան պաշտպանութեան խնդիրը Արևմտեան Եւրօպայի հասարակութիւնների կեանքում դեռ նոր երևոյթ է. նա այնտեղ ունի մօտ 5 տարվայ պատմութիւն, իսկ Ռուսաստան մուտք է գործել 1909 թ.։

Ստորև թարգմանաբար առաջ բերելով այդ յօդուածը «Մշակի» ընթերցողների համար, նախ՝ մեր նպատակն է հայութեան շրջանները առ հասարակ ծանօթացնել քաղաքակիրթ արևմտեան եւրօպացու կեանքի մէջ երևացած այդ նոր խնդրի հետ և երկրորդ՝ մեր նպատակն է, որպէս զի հայն էլ, ուրիշների պէս, հետևող և նմանող հանդիսանար այս իսկապէս որ գեղեցիկ և խելացի գործին։ Ժամանակն է, որպէս զի հայ ինտելիգենցիան, հայութեան գիտակից շրջանները օր առաջ խորհրդակցութեան առարկայ դարձնէին մեր հայրենի աննման բնութեան բնական յուշարձանների պաշտպանութեան և պահպանման խնդիրը։ Մեր կարծիքով՝ մեզանում այդ գործի նախաձեռնութիւնը և կազմակերպութիւնը իրանց վրա կարող էին առնել Թիֆլիսի Հայ Գիւղատնտեսական և [illegible] Ընկերութիւնը և կամ Հայոց Ազգագրական Ընկերութիւնը։

Ահա այդ յօդուածը մի փոքր կրճատումով վերջում։

* * *

Արևմտեան եւրօպացին սկսեց աւելի ու աւելի գիտակցել, որ նախնական բնութեան այլանդակման և ամայացման գործը շատ հեռու է գնացել և որ այսուհետև այսպէս չը պէտք է շարունակվի։ Իսկական անտառի փոխարէն, որպէս վայրենի բնութեան անկեան, բնորոշ անտառային բուսական և կենդանական աշխարհներով, ամենուրեք մշակված անտառամասեր, մաքրված, փայփայված ամենալաւագոյն շահագործման նպատակով, կամ թէ չէ իսկական զբօսապարտէզներ՝ ուղիներով, նստարաններով, գրուցարաններով և այլն, տափաստանի փոխարէն՝ վարելահող կամ մշակված մարգագետին, իսկական բնական դաշտավայրերի փոխարէն՝ երկրաբանական գործունէութեան հետքերով, որոնցով բնագէտի փորձառու հայեացքը կարող է, ինչպէս գրքի վրա, կարդալ տեղի անցեալը,—բոլորը ուղղված, հարթված, մշակված, մաքրված է... Եւ քաղաքակիրթ մարդը, եթէ նա իսպառ չէ շշմված քաղաքային կեանքի արհեստական տնտեսութեամբ, սկսում է, վերջ ի վերջոյ, սարսափել բնութեան նախնական գծերի այս ոչնչացման գործի անդառնալիութեան առաջ, և զգայուն մարդու մէջ այդ անհանգստութիւնը չի ջնջվի այն գիտակցութեամբ, թէ «արհեստական դաշտավայրերը» աւելի յարմար են մարդու համար նրա առօրեայ կեանքի մի քանի դէպքերում։ Զարթնում է անյաղթելի ձգտումն դէպի իսկական բնութիւնը, իսկ նա չը կայ կամ համարեա չը կայ, և ահա ձգտում է ծագում օր առաջ պահպանել գէթ կտորները նրա, ինչ եղել է, պահպանել ինչպէս թանգագին նշխարներ, որ չէ կարելի վերականգնել ոչ մի ուժով, ոչ մի միջոցով այն դէպքում, եթէ նա կորած է։

1909 թւին Դանցիգի բնագէտ Կօնվէնտցը տպագրեց «Բնութեան յուշարձաններ» վերնագրով գրքոյկը, որը ներկայացրեց կառավարութեան, որպէս զեկուցագիր բնութեան պաշտպանութեան մասին անյապաղ հոգ տանելու անհրաժեշտութեան վերաբերեալ։ «Բնութեան յուշարձաններ» գաղափարի մէջ Կօնվէնտցը մտցնում է ոչ միայն կենդանական և բուսական աշխարհները, այլ և անգործարանաւոր բնութեան տարրերը։ Հովիտը, որ պարզ ցոյց է տալիս մի ժամանակ եղած սառցարանի կամ ներկայումս գոյութիւն ունեցող գետի գործունէութիւնը, գետի կամ առուի բնական ափերը, ժայռը կամ նոյնիսկ հէնց մեծ ճալաքարը,—այդ բոլորը համապատասխանում են «բնութեան յուշարձաններ» գաղափարին, որոնք պէտք է ենթակայ լինեն պաշտպանութեան։

Կօնվէնտցի նախաձեռնութիւնը ի զուր չը կորաւ։ Գերմանիայում, ապա և Շվէյցարիայում սկսեցին կազմակերպվել ընկերութիւններ և վարչութիւններ (կօմիտէտ) բնութեան յուշարձանների պաշտպանութեան համար։ Կօնվէնտցը սկսեց հրատարակել ժողովածու (Beiträge zur Naturdenkmalpflege), նուիրված այդ գործի մշակման և նրա քրօնիկօնին։ Քարոզը այնքան աջող էր, որ արտացոլեց նոյնիսկ օրէնսդրութեան մէջ. 1907 թւին Պրուսիայում պատուիրագրվեց, որպէսզի հողաշինարարական աշխատանքների ժամանակ ըստ կարելոյն ուշադրութիւն դարձվի բնական դաշտավայրերի (լանդշաֆտ) անձեռնմխելի պահպանման վրա նոյնիսկ բոլոր մանրամասնութիւններով. հրահանգագրվեց շուռ չը տալ առանց ծայրայեղ հարկաւորութեան մեծ ճալաքարեր, չը կտրել հին ծառախմբերը և նոյնիսկ առանձին լաւ օրինակները, չը փոխել առուի բնական ուղղութիւնը և նրա ափերի բնական տեսքը և այլն։

Երևան եկան «արգելված անկիւններ», ուր ամեն ինչ պէտք է մնայ անձեռնմխելի, իսկ շվէյցարական բնութեան պաշտպանութեան ազգային վարչութիւնը (կօմիտէտ) նոյնիսկ էնգադրինի հովտի նշանաւոր մասը նախորոշեց որպէս արգելված մաս, ուր նախնական շվէյցարական բնութիւնը պաշտպանված է ճանապարհորդների կողոպտումներից, որոնք տեղ-տեղ Շվէյցարիայի ամենից շատ այցելվող կէտերում համարեա թէ բոլորովին փետել են ալպեան նշանաւոր «էդէլվէյսները» (բոյս մի. ծ. թ.)...

Գրացի (Աւստրիա) միջազգային կենդանաբանական համաժողովում 1910 թւին շվէյցարացի Սարազինը, յայտնի ճանապարհորդ, շատ ուժեղ պատճառաբանված զեկուցում արեց բնութեան միջազգային համաշխարհային պաշտպանութեան անհրաժեշտութեան վերաբերեալ, ինհետևանս որի կազմակերպվեց սկզբնական վարչութիւն, որի մէջ, որպէս Ռուսաստանի ներկայացուցիչ, մտաւ և այս տողերիս գրողը։

Բնութեան պաշտպանութեան շարժումը անցաւ և մեզ մօտ, Ռուսաստան։ 1909 թւին Մօսկվայի կլիմայավարժական համաժողովում ես զեկուցում արի «ռուսական բնութեան պաշտպանութեան համար արգելված մասեր կազմակերպելու անհրաժեշտութեան մասին», որն առաջ բերեց համաժողովի կողմից համապատասխան որոշումն։ Ցետոյ Պետերբուրգում արգելատեղիների անհրաժեշտութեան մասին հարց բարձրացրեց ուսումնական (ակադէմիկոս) Ի. Պ. Բօրօդինը և գիտութիւնների ճեմարանին կից նոյն իսկ կազմակերպվեց յատուկ մասնախումբ այդ հարցի մասին։ 1910 թւին ես երկրորդ անգամ զեկուցում արի արգելամասերի անհրաժեշտութեան մասին որսորդների երկրորդ համառուսական համաժողովում, որը առաջ բերեց համաժողովի համապատասխան որոշումն, և ահա այժմ որսորդութեան նոր օրէնքի նախագծում, որպէս հետևանք յիշեալ քարոզչութեան (պրօպագանդա), երևացին նոր հատուածներ, «արգելատեղիների մասին», ուր նախատեսվում է նրանց կազմակերպութեան հնարաւորութիւնը՝ արքունական, կայսերական տան (ուդէլնի), մինիստրութեան, վանական, կօզակների և մասնաւոր հողերի վրա, ըստ որում արգելամասերի պաշտպանութիւնը յանձնվում է երկրագործութեան և հողաշինարարութեան գլխաւոր վարչութեան, եթէ կալուածատէրերը այդ պաշտպանութիւնը յանձն չեն առնի։

Սկսվեց այդ գաղափարի նաև գործնական իրականացումն։ Բնախօյզների Րիգայի ընկերութիւնը արգելամաս դարձրեց Րիգայի ծովածոցում գտնվող Մօրիցգօլմ կղզին, ծածկված հին ճոխ անտառով։ Այդ կղզու միակ բնակիչը, անտառապահը, հեռացված է նրա վրայից։ Իսկ անցեալ տարի հիմնվեց առաջինը Ռուսաստանում «Բնութեան պաշտպանների ընկերութիւնը»։

Հիմնվեց նա Սօրտիցա աւանում, այնտեղ

է խորհրդարանին անմիջական լուծումը և նոր ընտրութեանց ձեռնարկելը, ինչ որ կօմիտէին վերջնական անկումը կրնայ համարուիլ, վասնզի ազատ պայմաններու մէջ նոր ընտրութեանց արդիւնքը ճիշդ հակառակը պիտի առաջ բերէ այսօրուան արդիւնքին։

Ասանկ առաջարկ մը, բնական է թէ, շատ դառն է կօմիտէին համար, որ մինչև իր օրհասականին հասնիլը՝ ուժգին կերպով պիտի դիմադրէ և չպիտի ընդունի այս նուաստութիւնը։

Արդէն կերևայ, թէ յամառելու, իշխանութիւնը ամեն գնով իրենց ձեռքերուն մէջ պահելու կուսակիցները աւելի շատ են կօմիտէին մէջ։ Ասոնցմէ շատեր կը մտածեն փրկել Թիւրքիան իրենց ձեռքովը, կամ թաղուիլ անոր աւերակներու տակ։

Այս ծայրայեղները մինչև իսկ յայտնապէս կը սպառնան աւերակոյտի վերածել ամբողջ երկիրը, ջարդել բոլոր քրիստոնեաները և ապա յանձնել զայն թշնամիին։

Հիմակուընէ կարելի չէ որոշել, թէ այս երկու հոսանքներէն որը յաղթական պիտի հանդիսանայ։ Ապրողը կը տեսնէ։

Շառայլ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«ՄՇԱԿԻ» ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

«Пр. Край» թերթը հաղորդում է, որ «Մշակի» յոբելեանը Նոր-Նախիջևանի հայ հասարակութեան կողմից ողջունելու համար մեկնում է երդ.-հաւ. Գր. Չալխուշեանը։

—

(Նամակ խմբագրութեան)

Թիֆլիս, 22 մայիսի

«Մշակի» 40-ամեակի Յոբելեանական Յանձնաժողովը շնորհակալութեամբ ստացաւ «Մշակի» ֆոնդի օգտին. I. Թիֆլիսում 1) Գրիգոր Եզ. Փրիդոնեանից 200 ր., 2) Մի հայ-կաթօլիկ հոգևորականից 10 ր., 3) Միք. Աթաբէկեանից 25 ր., 4) Յովհ. Սպէնդիարեանից 25 ր., 5) Աստուածատուր Պ. Տէր-Յակոբեանից 50 ր., 6) Մ. Մանուէլեանի զաւակներից (տես նամակ) 5 ր., գումարն 315 ր.։ II. Բաթումից Առևտր. Տուն Մ. Խաչատրեան և Ընկ. 25 ր.։ III. Գրօզնայից Պօղոս Մահտեսեանից, Վ. Ք. Տէր-Սահակեանի միջոցով 10 ր.։ IV. Կարսից Եղբարք Մուրադ և Սահակ Ղոնդաղսազեաններից (տես առանձին նամակ) 10 ր.։ V. Ղզլարից Գէորգ Խէչնվարեանից 3 ր.։ VI. Մայկօբից Վահան Ք. Ասկարեանից (տես առանձին նամակ) 10 ր. VII. Մէջէդեսսերից (Պարսկ.), Մուշեղ Բէգլարեանից 10 ր.։ VIII. Ելենովկայից Գէորգ Աւետիսեան Բուռնազեանից 3 ր. (տես առանձին նամակ)։ IX. Թալտաբազարից Լևոն Նազարեանի միջոցով հանգանակված 82 ր. (նուիրել են՝ Եղբ. Նազարեաններ 25 ր., Յ. Յ. Ստեփանեանը 5 ր., Եղբ. Դաւիթեաններ 5 ր., Եղբ. Փիրումեաններ 5 ր. 50 կ., Ա. Դադաեան 5 ր., Ա. Խ. Սարգսեան 3 ր., Ա. Դ. Թուֆեան 3 ր., Եղբ. Տէր-Սարգսեաններ 3 ր., Ե. Անանեան 3 ր., Յ. Բաբայեան 4 ր., Եղբ. Ոսկանեաններ 3 ր., Ճաղար Աթայեան 2 ր., Տ. Յակովբեան 2 ր., Ս. Ղուկասեան 2 ր., Վ. Ոսկանեան 2 ր., Վ. Տէր-Յովհաննիսեան 2 ր., Ա. Զաքարեան 1 ր., N. N. 1 ր., Ի. Ջալեան 1 ր., Ի. Բալեան 1 ր., Յ. Վարդանեան 1 ր., Ս. Քօչեան 1 ր., Ա. Սարուխանեան 50 կ.)։ X. Արմաւիրից Գ. Յովհաննիսեանից 3 ր. 50 կ.։ XI. Նոր-Բուխարայից Շամիլ Աբրահամեանից 5 ր.։ XII. Մուշկէտով կայարանից Բաղդասար Յովսէփեանից 2 ր.։ XIII. Նովօչերկասկից Ռուբէն Կոստանեանից 10 ր.։ XIV. Ղզըլ-Արվատից՝ Խաչ. Բաղդասարեանի միջոցով 27 ր. (նուիրել են՝ Ա. Բաղդասարեան, Ս. Մարտիրոսեան, Յ. Գրիգորեան և Խ. Բաղդասարեան 5-ական րուբլի, Եղբարք Յարութիւնեանք 3 ր., Ս. Ղաւախանեան 2 ր., Եր. Յակոբեան և ուսուցիչ Բ. Ցրտատարեան մէկական րուբլի)։ XV. Մի ոմնից 56 կ.։ Գումարն է 516 ր. 06 կ.։

Նախորդ ստացված 17,256 ր. 22 կ. գումարի հետ (տես «Մշակ» № 107), ընդամենը մինչև այժմ ստացված է 17,772 ր. 28 կ.։

Յանձնաժողով

—

Վրաց «Սախալխօ Գազեթի» ամենօրեայ թերթի խմբագրութիւնը որոշել է ողջունել «Մշակի» յոբելեանը առանձին պատգամաւորութեամբ, որի գլուխ կանգնած կը լինի այդ թերթի գլխաւոր աշխատակից պ. Ճումբաձէն։

—

Թիֆլիսի մէշչաննների վարչութեան լիազօրների վերջերթեր նիստի ժամանակ աւագ Բարսեղ Առաքելեանը զեկուցանելով «Մշակի» յոբելեանի մասին, ներկաներին ծանօթացրեց «Մշակի» գոյութեան համառօտակի պատմութեան հետ և ուրուագծեց նրա կատարած խոշոր դերը հայ իրականութեան մէջ։ Ի նկատի առնելով, որ «Մշակի» յոբելեանին մասնակցելու նկատմամբ երկու կարծիք չէ կարող լինել, աւագ Բ. Առաքելեանը ներկաներին առաջարկում է արտայայտվել այդ առիթով։ Լիազօրների ժողովը միաձայն որոշում է մասնակցել «Մշակի» յոբելեանին և իր միջից ընտրում է 5 հոգուց բաղկացած մի պատգամաւորութիւն ողջունելու համար։ Ընտրված են աւագ Բ. Առաքելեան, Ա. Աղամիձէ, Պ. Խօսրօյեվ, Ա. Նովիկօվ և Ա. Շահզադեան։

—

Նամակներ խմբագրութեան

I

Թիֆլիս, 22 մայիսի

1873 թուից սկսած մինչև այսօր «Մշակի» բաժանորդ գողթանցի Մկրտիչ Մանուէլեանի որդիք՝ 12 տարեկան Արշաւիրը և 8 տարեկան Ագրապինան շնորհաւորում են «Մշակի» 40-ամեակը, բարեմաղթելով նրա դրօշակին յարատևութիւն։

Խնդրում ենք մեզանից ևս ընդունել «Մշակի» ֆոնդի համար մի փոքրիկ գումար՝ հինգ (5) րուբլի, որ գոյացաւ մեր տուփերում հաւաքած կոպէկներից։

Քոյր և եղբայր՝ Ագրապինա և Արշաւիր

II

Կարս, 16 մայիսի

Ձերդ համակրութեամբ խնդրում ենք ընդունել մեր այսօրվայ փոխադրած, պ. Ա. Միլեանին, մի կաթիլը (10 ր.) «Մշակ» լրագրի 40-ամեայ յոբելեանի ֆոնդին յատկացնելու համար։

Ցանկանում ենք մեղուաջան և անխոնջ «Մշակին» իր բարեմասնութիւններով յարատևութիւն. Թող հայ ժողովուրդը բաղդ ունենայ տօնելու 100-ամեակն ևս։

Խորին համակրութեամբ ցանկանում ենք աջողութիւն։

Եղբ. Մ. և Ս. Կոնդախչեաններ

III

Մայկօպ, 17 մայիսի

«Մշակը», որ 40 երկար ու ձիգ տարիներ առաջնորդ է եղել մեր հասարակական գործերի և իբրև գաղափարի հերոս ոչ մի ջանք ու զոհ չը խնայելով տարել է մեզ դէպի բարին ու գեղեցիկը, այսօր իր քառասնամեայ փառաւոր անցեալով և ապագայում նոյնպիսի փառաւոր գործունէութեան պատրաստակամութեամբ կանգնած է մեր առաջ։ Բաւական է որքան շքեղ ու փարթամ թաղումներ կատարեցինք. ցոյց տանք, որ անկեղծ ու անձնազոհ գործունէութիւնը գնահատել գիտենք։ Բարոյապէս խրախուսելով հանդերձ՝ նրա նիւթական ապահովութիւնն էլ չը մոռանանք և միշտ տանք աւելի ուժեղ կերպով հնչեցնելու իր ձայնը։

Երջանկայիշատակ Գր. Արծրունին իբրև գաղափարի մարդ՝ իր բոլոր կարողութիւնը զոհեց «Մշակի» համար։ Նրա սիրած ու փայփայած միակ զաւակի ապահովութիւնը մեր երախտագիտական պարտքը պիտի լինի դէպի նրա յիշատակը։ Ահա այդ պարտքը իմ ովսաննն կատարած լինելու համար, ի բոլոր սրտէ շնորհաւորելով «Մշակի» քառասնամեակը, իմ աղքատիկ միջոցներից նուիրում եմ 10 րուբլի, որը մի փոքրիկ լումայ է, բայց անկեղծ սրտից բղխած։

Վահան քահ. Ասկարեան

IV

Ելենովկա, 19 մայիսի

Շնորհաւորում եմ «Մշակի» 40-ամեայ յոբելեանը, ցանկանում եմ նրան յարատևութիւն։ Նուիրում եմ 3 ր. «Մշակի» ֆոնդին. ընդունեցէք ինչպէս մի հատիկ աւազ «Մշակում» արտայայտված գաղափարի համաձայն։

Գէորգ Բուռնազեան

V

Թիֆլիս, 23 մայիսի

Մի խումբ հայ բանւորների շրջանում հանգանակելով 5 ր. 75 կ., ուղարկում եմ յոբելեանական մասնաժողովին, խառնելու այն «Մշակի» ֆոնդի գումարներին, որպէս սրտաբուղխ նուէր մի խումբ հայ բանւորներից։

Հայ բանւոր

VI

Գանձակ 22 մայիսի

Այստեղ կազմվել է մի յանձնաժողով, որը «Մշակի» 40-ամեայ յոբելեանի առիթով ամսիս 26-ին, շաբաթ օրը, կը տայ ժողովրդական, հանրամատչելի գներով մի ներկայացում, որի համար հրաւիրվել է և տեղումս է գտնվում դերասան Յ. Ոսկանեանը, դերասանուհի Արուս-Ոսկանեանը և ուրիշներ։ Փորձերն արդէն սկսվել են։ Տոմսակների գները նշանակված են 20 կոպէկից մինչև 1 ր. 50 կ., որոնք արդէն վաճառվում են։ Ներկայացումից առաջ յանձնաժողովի կողմից նշանակված է կարդալ ռեֆերատ ծանօթացնելով «Մշակի» 40-ամեայ գործունէութեան հետ։

Գ.

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Վեհ. Հայրապետի ուղևորութիւն Պետերբուրգ

Վաղարշապատ, 20 մայիսի

Այսօր ամենահաստատ տեղից իմացանք, որ Վեհափառ Կաթողիկոսը ստացել է Փոխարքայից հետևեալ հեռագիրը.

«Մայիսի 11-ին Թագաւոր Կայսրը բարեհաճեց նշանակել Ձերդ Սրբութեան Բարձրագոյն ընդունելութիւնը Ցարսկոյէ-Սէլօյում յունիսի սկզբին։ Սրա մասին ծանուցանում եմ ի լրումն մայիսի 9-ի հեռագրի»։

Ամսիս 23-ին Վեհափառը դուրս է գալու տեղից դէպի Պետերբուրգ. Վեհափառի թէ շքախումբը և թէ ուղեկարգը մնալու է նոյնը և անփոփոխ։

Հաւանական է, որ Վեհափառի օծումը տեղի ունենայ յուլիսի 1-ին Վարդավառի տօնի օրը։

Տեղիս ծխական դպրոցների խաղաղ ընթացքը տարվայ վերջին խանգարվել է այնպէս, որ հոգաբարձութիւնը ստիպված է եղել դիմելու Երևանի փոխ-թեմակալին, որի կողմից այսօր եկել է տեղս Արշակ Ջիլինգարեանը քննելու դպրոցի վերջին դէպքերը։

Վահան Ք. Աղաջանեան

—

Երևանի հասարակական գ.-րն ընթերցարանը

Երևան, 10 մայիսի

Երևան այցելողի աչքին Աստաֆեան բանուկ փողոցի վրա յաճախ աչքի է զարկվում մեծ ցուցանակի վրա ռուսերէն խոշոր տառերով գրված հետևեալ մակագրութիւնը. «Երևանի քաղաքային հաս. գրադարան»։

Երեկոյեան ժամը 6-ն է։ Գործը նոր թողած՝ ուզում եմ անցնել այստեղ։ Մօտենում եմ դռան։ Փակված է և վրան կպցված մի թղթի կտոր. «Գրադարանը 1911 թւի սեպտեմբերի 1-ից մինչև 1 մայիսի 1912 թ. բաց է առաւօտեան ժամը 11-ից մինչև ժամը 2-ը ճաշին։ Ուրեմն այդ ամբողջ ժամանակամիջոցում գրադարանը բաց է ամբողջ օրվայ մէջ ընդամենը 3 ժամ։ Մուտքը արժէ 3 կոպէկ։

Մի կերպ ժամանակ գտնելով, միւս օրը ժամը 12-ին անցնում եմ գրադարան, մտածելով որ արիստոկրատների կը պատահեմ, որովհետև «հասարակ մահկանացուների» համար որոշ ժամերին փակ է նա։

Տեսնում եմ գրադարանապետուհուն մեն մենակ նստած «աւերակների» վրա։

— Բարեհաճեցէք տալ ինձ N լրագրի հին համարները։

Պատասխան ստացայ, որ հին համարները ծախված են։ Քօռ ու փոշման դուրս եմ գալիս։

Մենք չենք խօսում քաղաքի կեղտ ու թողի, քարուքանդ փողոցների և մայթերի մասին, որոնք գուցէ մի քանի տասնեակ տարիներից յետոյ կարգի բերվին։ Մենք չենք պահանջում տեղիս համար անհրաժեշտ գիշերային ապաստարաններ հիմնել ընչազուրկ, աղքատ, անտուն-անտեղ դասակարգի համար. Մենք չենք պահանջում գեղարուեստի տաճար, ժողովրդական տուն կամ թանգարան։ Մենք պահանջում ենք կարգ ու կանոնի տակ դնել այն, ինչ որ արդէն կայ։ Օգնութեան գալ նրան և միանգամայն ձրի դարձնել գրադարան-ընթերցարանի մուտքը՝ մի սիրուն գործ կը լինէր։

Հրաւիրում ենք քաղաքային վարչութեան և իրաւասուների ուշադրութիւնը այդ առիթով։

Եթէ դրանք անկարող են որոշ կարգ ու կանոն ստեղծել և գրադարան-ընթերցարանը ձրի կամ էժանագին և հանրամատչելի դարձնել, թող միանգամայն պարզեն այդ անկարողութիւնը մամուլի միջոցով։ **

—

Հաւերի հիւանդութիւն

Դահրադ գիւղ, 10 մայիսի

Մեր գիւղը շրջապատված է երեք կողմերից ոլորաձև անտառային սարերով, իսկ արևելեան կողմից ընկած են գիւղի դաշտային հողերը։ Գիւղը փռված լինելով սարի ստորոտում՝ ունի մաքուր օդ և անուշ ջուր։ Բայց ափսոս, որ բնութեան պարգևած այդ նուէրները չեն ազատում մեր գիւղացիներին տգիտութեան ճիրաններից։

Նրանք օր ու գիշեր քրտինք և արիւն թափելով հողագործութեան մէջ՝ հազիւ-հազ հայթայթում են իրանց տարվայ չոր հացի պաշարը։ Լաւ բերք տուող արտերը տափարակներում գտնվելով, երաշտութեան ժամանակ փչանում են և չը ջրվելու պատճառով ոչ մի արդիւնք չեն տալիս։

Մեր գիւղում գարնան սկզբից հաւերի մէջ մի համաճարակ հիւանդութիւն էր առաջ եկել, որի շնորհիւ բոլոր գիւղացիների հաւերը երկու շաբաթվայ մէջ կոտորվեցին, այնպէս որ հազիւ է մնացել տուն, որ իր 20—30 հաւից մնացած լինի 2—3 հատ։ Ցաւը դիպչելուց հաւը փայտի պէս մնում էր կանգնած մի օր և յետոյ յանկարծ վայր ընկնում և իսկոյն սատկում։ Սատկելուց յետոյ միսը կապտում էր, արիւնը սևանում, իսկ սիրտը պատռելուց բոլորովին փտած էր երևում։

Կ. Յովհաննիսեան

—

Գիւղական մի նոր շէնք

Բանանց (Գանձակի գաւ.), 18 մայիսի

Մի քանի տարի սրանից առաջ մեր հասարակութեան շրջանում հարց բարձրացաւ գիւղամիջում կառուցանել մի նոր շինութիւն շինական վարչութեան և իշխանատան համար։ Իսկ այդ հարցը ոչ ոք չը կատարեց և մնաց անհետևանք։

Եւ ահա ամսիս սկիզբները հաշտարար միջնորդ Գարինը քաղաքից եկաւ մեր գիւղը՝ այդ հարցին վերջ տալու համար. ժողովրդի համաձայնութեամբ վճռվեց ամսիս 4-ից դնել շինութեան սկիզբը։

Շինութիւնը պահանջում է մօտ 8000 ր. ծախս, որը տալու է Բանանցի հասարակութիւնը երկու տարվայ ընթացքում։

Հարցը վճռվելուց յետոյ մեր ծխատէր քահանան օծեց շինութեան տեղը հաշտարար միջնորդի և բազմաթիւ ժողովրդի ներկայութեամբ, իսկ յետոյ տեղի ունեցաւ ճաշկերոյթ, որի միջոցին հաշտարար միջնորդը խօսեց շինութեան և մի քանի գիւղական հարցերի վերաբերեալ։ Գիւղական ժողովում միևնոյն մարդկանց ներկայութեամբ խօսվեց նաև բամբակատեղում նոր շինութիւն գցելու մասին, բայց շնորհիւ մի քանի մարդկանց՝ այդ օգտակար հարցը յետաձգվեց ժամանակաւորապէս։

Վաղ. Եպիսկոպոսեան

—

Ցխուր երևոյթներ գիւղական կեանքից

Իգդիր, 20 մայիսի

Ամբողջ մի տարի է Իգդիրը տագնապի մէջ է գտնվում, շնորհիւ մէկը միւսի ետևից բացվող հիւրանոց-պոռնկանոցների, գինետուն-ըմպելանոցների։ Երեկոյեան ժամը 8-ից ամբողջ Իգդիրը լարված դրութեամբ լուսաբացին է սպասում, թէ ինչ լուր կը լսի։ Գինեմոլութիւնը, խաղամոլութիւնը այնքան սովորական է դարձել, որ մշտական պարապմունքների կարգը կարելի է համարել։ Դեռ մէկ ամիս չը կայ՝ մի անմեղ արհեստաւոր իր սենեակում սպանվեց, երէկ գիշեր Գրանդ-Օտել հիւրանոցում միմեանց սպանեցին յայտնի Բինօն և Ագուլի ղռչայ Երուանդը։ Երկուսն էլ երիտասարդ, ընդունակ, բայց մէջտեղ գինի կար։ Ամբողջ Իգդիրը յուզված է այդ սպանութիւններից, միջոցներ է ձեռք առնելու այդ հիւրանոցները և գինետները փակելու։

Ցորենի բերքը այս տարի շատ լաւ է, խաղողը միջակ, խնձորը և սալորն առատ, իսկ Իգդիրի յայտնի դեղձը շատ սակաւ։ Բամբակի առաջին ցանքսը փչացաւ, երկրորդը շատ աջող է. քաղհանը սկսվել է։

Ս. Զաքարեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Կովկասի Փոխարքայի դիւանատունը հաղորդեց Բագուի Հայոց Կուլտ. Միութեանը, որ թոյլատրվում է Երևանում արձան կանգնեցնել Խ. Աբովեանին։

◆ Թիֆլիսում հիմնվելիք վաճառականական բանկի ակցիաներին ստորագրվել են, երկրորդ օրվայ ընթացքում, 1,270,500 ր. գումարի, իսկ նախորդ օրվայ հետ ամբողջ գումարը հաւասարվում է 3.700,000 ր.։

◆ Քաղաքային վարչութիւնը որոշել է 1,500 քառ. սաժէն տարածութեամբ մի հողաբաժին յատկացնել Նախալօվկայում՝ արբեցողութեան դէմ կռւող Թիֆլիսի ընկերութեանը, այդ հողաբաժնի վրա ժողովրդական տուն կառուցելու նպատակով, այն պայմանով սակայն, որպէս զի այդ տունը կառավարող վարչութեան կազմում լինեն քաղաքային ինքնավարութեան կողմից երկու ներկայացուցիչներ, մինը դումայի, իսկ միւսը քաղաքային վարչութեան կողմից։

◆ Թիֆլիսի պօստային գրասենեակում և խնայողական դրամարկղի տանը ամառային ամիսների ընթացքում, յունիսի 1-ից մինչև սեպտեմբերի 1-ը գործողութիւնները կատարվելու են առաւօտվայ 8 ժամից մինչև ցերեկվայ ժ. 1-ը։ Երեկոյեան զբաղմունքների ժամերը մնում են նոյնը, այն է 5—7 ժամը։

◆ Ի լրումն մեր հաղորդած տեղեկութեան արհեստաւորների նոր աւագի ընտրութեան մասին՝ յայտնում ենք, որ նորընտիր աւագ Յակոբ Բարսեղեանը դեռ անցեալ տարի արհեստաւորների ժողովին ներկայացրել էր մի հետաքրքրական զեկուցում, որով առաջարկում էր մի շարք բարեփոխումներ մտցնել արհեստաւորների վարչութեան գործերի մէջ, որոնք ի դէպ ասած՝ վերջին տարիներս շատ անմխիթար դրութեան մէջ են գտնվում։ Յ. Բարսեղեանի զեկուցումը առաջին օրինակն էր արհեստաւորների վարչական կեանքում։ Աչքի առաջ ունենալով, որ Թիֆլիսում մօտ 30,000 արհեստաւորներ կան, գիտակից աւագի ընտրութիւնը շատ մխիթարական քայլ կարելի է համարել։

◆ Ինչպէս յայտնի է, այս տարի Թիֆլիսի արհեստագիտական դպրոցին կից քաղաքային վարչութիւնը բացեց երեկոյեան դասընթացքներ տեղական արհեստաւոր-աշակերտների համար։ Դասընթացքը բաղկացած էր մի բաժանմունքից, որտեղ սովորում էին 36 աշակերտներ։ Այժմ, ինչպէս մեզ հաղորդում են, դպրոցի տեսուչ Յ. Ակունեանը դիմել է քաղաքային ուսումնարանական յանձնաժողովին նոր առաջարկութեամբ, որով միջոց է խնդրում առաջիկայ ուսումնական տարվանից բացել երեկոյեան դասընթացքների երկրորդ բաժանմունք։

◆ Քաղաքային իրաւասու խմժ. Արշակ Բաբեանը դումային ներկայացրեց մի առաջարկ, որով խորհուրդ է տալիս դումայի ձայնաւորներից մի էկսկուրսիա կազմակերպել Ծալկայի աղբիւրները դիտելու նպատակով։

◆ Թոյլատրված է Կովկասի բեմերի վրա ներկայացնելու Դ. Բուրձուլաձէի «Վարժ հետապնդող» 1 գործ. վօդեվիլը և Իբէթէլլի «Քրիստինէ» 4 գործ. դրաման, որը վրացերէնից հայերէնի է թարգմանել Գէորգ Փիրումեանը։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը հաղորդեց Թիֆլիսի նահանգական ատեանի դատախազին իր այն որոշման մասին, որով դատի է յանձնվում քաղաքային ինքնավարութեան ծառայող Տէր-Աւագեանը առ այն, որ նա ապօրէն կերպով իր օգտին էր վերցնում քաղաքիս համար աշխատող մշակների ռոճիկների մի մասը։ Բացի սրանից Տէր-Աւագեանը այլ և հրաժարեցվում է իր պաշտօնից։

◆ Թիֆլիսի Ժողովրդական Համալսարանների Ընկերութեան օգտին կազմակերպած զբօսանքը տուել է զուտ արդիւնք 200 րուբլի։

◆ Բագուից հաղորդում են, որ Քալանթարեանի նաւթահանքերը անցել են Նօբէլի ձեռքը, վճարելով դրանց համար 1.700,000 րուբլի։

◆ Բագուաբնակ մի խումբ վրացիների նախաձեռնութեամբ մայիսի վերջերին դասախօս Գ. Րօրաքիձէն Բագւում կը կարդայ երկու դասախօսութիւն, որոնցից մէկը կրելու է «Բանաստեղծ Ն. Բարաթաշվիլիի հոգեկան դրաման» վրաց լեզուով և «Գեղարուեստն ու իրականութիւնը» ռուսաց լեզուով։

◆ Կ. Հ. Բ. Ը. խորհուրդը առ այժմ ուղարկել է 13 գրադարան հետևեալ տեղերը. Ցարսկիէ-Կոլոդցի, Քարվանսարա, Հաղբութ, Լագոդեխ, Կորինտապատ, Դիլիջան, Արասթուման, Սուղա, Բաշ գիւղ, Վելիսցիխէ, Ջալալ-օղլի, Ղօճաբէգ և Դսեղ։

◆ Թիւրքիայի Սամսօն քաղաքից ամսիս 5-ից գրված մի մասնաւոր նամակից տեղեկանում ենք, որ այնտեղ ապրիլի 29-ին հայ-կաթօլիկների եկեղեցում տեղի է ունեցել հանգուցեալ Ջութակահար Դ. Դաւիթեանի հոգեհանգիստը նրա մահվան տարելիցի առիթով։ Հոգեհանգստեան կարգը կատարվել է հանգուցեալի գերեզմանի վրա։ Սգահանդէսին ներկայ են եղել և հայ-լուսաւորչականներ, որոնք իրանց կողմից դրել են արհեստական ծաղիկներից հիւսված մի ծաղկեպսակ։ Գերեզմանը զարդարված է եղել պսակներով։ Ներկաներից մինը դամբանական է խօսել, որին յաջորդել է Պետրոս Դուրեանի «Եթէ դժգոյն մահու հրեշտակ» երգը։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Մաղրասա, 24 ապրիլի

Հայրենակիցը ընտրելով իր դատաւորներին՝ անհրաժեշտ է համարել մի երկու դիտողութիւն անել «Մշակի» № 80-ումս։

Ահա մեր պատասխանը նրա այդ դիտողութիւններին։

Նախ՝ Հայրենակիցը գրում է, որ իբր թէ մենք խուսափել ենք միջնորդ դատարանից։ Կարդացողն այնպէս կը կարծի, որ իսկապէս երբեւէ մեզ դատի են հրաւիրել և

ուր մի ժամանակ նշանաւոր Զապորոժի Սէչն էր։ Իսկական «Սէչի» տեղը՝ Խօրտիցա կղզին, մօտաւորապէս 3000 դես. տարածութիւն, ունի մի փոքրիկ շէն, բաղկացած ընդամենը 14 տուն գերմանացի գաղթականներից Եկատերինօսլաւի նահանգից։ Իսկ այդ կղզու հանդէպ՝ Խօրտիցա անունով գերմանական մի մեծ գիւղ, 200 տնից բաղկացած։ Ի դէպ, օտարոտի բաղդը այդ տեղի՝ Զապորոժի Սէչը դարձել է գերմանական գաղութ... Մի կողմից դա որպէս թէ և «ոչինչ», իսկ միւս կողմից, այնու ամենայնիւ, կարծես թէ տարօրինակ է... Դժուար թէ գերմանացիները պատմութեան մէջ նշանաւոր որևէ գերմանական ամրոցի ազարակը յանձնէին լեհերին կամ գալիչաններին գիւղատեղի համար։

Ինչ էլ լինի, գերմանացիները կազմեցին Ռուսաստանի մէջ առաջին «Բնութեան պաշտպանների Խօրտիցայի ընկերութեան» անդամների մեծամասնութիւնը (215 անդամներից 10-ը ռուս), բայց մենք կարող ենք մխիթարվել այնու ամենայնիւ նրանով, որ գործի նախաձեռնողը և նրա խրախուսողը եղաւ ռուս Պետր Ֆիլիպպովիչ Բուզուկը։

Նոր ընկերութիւնը, ի հարկէ, դեռ չունի բաւականի ոյժ և միջոց՝ որևէ խոշոր բան անելու, քանի որ նրա գոյութիւնը ընդամենը մի տարի է, սակայն այնու ամենայնիւ նա ցոյց տուեց եռանդուն գործունէութիւն իր գաղափարների քարոզութեան գործում։ Ժողովրդական դպրոցների վերատեսչի միջոցով ուսուցիչներին պատուիրագրված է ներշնչել դպրոցականներին, որ չէ կարելի քանդել թռչնաբները և տանջել կենդանիներին։ Շինական վարչութիւնների միջոցով պատուիրագրված է, որ դաշտային աշխատանքների գնալիս շներ չը վերցնեն առանց կապի, որովհետև դաշտերի և անտառների միջով ազատ վազվզող շները մեծ վնաս են հասցնում վայրի որսին։ Նոր ընկերութիւնը դիմեց տեղական գիւղական ազգաբնակութեանը խնդրելով՝ ձուկ չորսալ մարտի 15-ից մինչև մայիսի 15-ը, իսկ տեղական որսորդներին՝ գարնանային որսորդութիւնը դադարեցնելու։ Բերլեպշի կաղապարով շինված են մի քանի հարիւր արհեստական բներ թռչունների համար և տեղաւորված են ծառերի վրա։

Եւ վերջապէս, որպէս ամենախոշոր գործնական գործ նոր ընկերութեան՝ պէտք է նկատել անտառամասը կապալով վերցնելը որսորդութեան համար՝ այն պայմանով, որպէսզի նրա վրա բոլորովին արգելվի որսորդութիւնը, և նրա մէջ ապաստան տրվի վայրի որսին (թռչուններ և կենդանիներ)։ Այդ արդէն, անկասկած, խոշոր գործ է, որ ունի ահագին գործնական նշանակութիւն։

Մեռեալ բնութեան պաշտպանութեան գործի տեսակէտից Խօրտիցայի ընկերութիւնը փրկեց մի քանի գեղեցիկ ժայռերի գոյութիւնը Դնէպրի սահանքաժայռերում, որոնք դատապարտված էին ոչնչացման՝ քար կտրելու համար։

Չէ կարելի չը շնորհաւորել բնութեան պաշտպանութեան ռահվիրաներին Ռուսաստանում։ Պէտք է ցանկալ, որպէսզի այդ օրինակը գտնէր նմանողներ, առանձնապէս մեծ քաղաքների ազգաբնակութեան մէջ։

Ենովք Նազարեան

Շէլաեվօ (Ենիսէյի նահ.)

մենք խուսափել ենք։ Հրապարակով կտրականապէս յայտնում ենք, որ մինչև այժմ ոչ ոք մեզ դատի չէ հրաւիրել, որից մենք խուսափէինք կամ ընդունէինք։ Իսկ իր համաձայնութեան մասին մենք իրաւունք ունէինք կասկածելու, քանի որ նման թղթակիցների դատից խուսափելու դէպքեր լրագրական էջերում շատ էինք կարդացել։

Երկրորդ՝ Հայրենակիցը գրում է, թէ իբր մենք ընկերական դատարանից խուսափել և միջնորդ դատարանին ենք նախապատւութիւն տուել։

Դատի հրաւիրողը մենք լինելով՝ մեր առաջին նամակում իսկ (տես «Մշակ» № 46) շատ պարզ կերպով առաջարկել ենք միջնորդ դատարան, որի անողոք վճռից խուսափելու դիտաւորութեամբ պարոնը պատասխանում է (տես «Մշակ» № 57), թէ ընդունում է իրան ուղղված ընկերական դատարանի առաջարկը (մեր առաջարկը, ինչպէս վերը յիշեցինք, միջնորդ դատարանն է եղած)։ Ինչպէս երևում է, մեր հակառակորդը կամ շատ թիւր գաղափար ունի ընկերական և միջնորդ դատարանների մասին, կամ այդպիսի դրութեան մէջ է դնում իրան, ցանկանալով ընկերական դատարանի վճռին աւելի մեծ նշանակութիւն տալ՝ միջնորդ դատարանի վճռից. մինչդեռ վերջինի վճռի անողոք և խիստ լինելուն համար է, որ մենք առաջարկել ենք այդ ձևի դատարան։

Երրորդ՝ Հայրենակիցը գրում է, թէ իբր մեր դատաւոր Խաչատրեանը մեր անձնական բարեկամն ու մտերիմ ընկերն է։ Խաչատրեանը մեզանից մէկի հայրենակիցն է միայն՝ ուրիշ ոչինչ։ Եթէ պարոնը դրա դէմ է առարկում, այդ դէպքում՝ դատաւորներ ընտրելու համար ինքը ստիպված պէտք է լինէր Շամախու գաւառից մի այլ գաւառ ճանապարհորդել. իսկ ի՛նչ կը լինէր նրա դրութիւնն այնտեղ, երբ իր հայրենակիցների շրջանում իսկ դժուարութեամբ է գտել դատաւորներ։

Ինչ վերաբերում է մեր դատաւոր Խաչատրեանի հասցէին ուղղված վիրաւորանքին, մենք աւելորդ ենք համարում պատասխանելու, լաւ գիտակցելով թէ ի՛նչ նպատակով է արված այն. սակայն դատարանի վրա պարտք ենք դնում՝ նախքան մեր դատին անցնելը՝ քննել և որակել պարոնի վերաբերմունքը դէպի դատարանն ու նրա անդամներից մէկը։

Վերջացնելով մեր ասելիքը, չենք կարող անուշադրութեան մատնել մի հանգամանք ևս. մեր նախորդ նամակում (տես «Մշակ» № 70) մենք յայտնել էինք, որ ի նկատի ունենալով մեր ընտրած դատաւորների պաշտօնեաներ լինելը և մեր բնակավայրից հեռու ապրելը, ցանկալի է դատը նշանակել մի այնպիսի ժամանակ, որ գոնէ երկու օր իրար վրա ազատ լինեն պարապմունքից։ Դրանով մենք Հայրենակցին իրաւունք չենք տուել, որ նա իր ցանկացած ժամանակը նշանակի դատը։ Նա պէտք է իմանար, որ նախքան դատի օրը նշանակելը, ընտրված դատաւորներին հնարաւորութիւն և յարմարութիւն պէտք է տրվէր մի տեղ հաւաքվելու և մի հինգերորդ անձնաւորութեան նախագահ ընտրելու. և ապա՝ դատաւորների ու մեր համաձայնութեամբ որոշելու դատի տեղն ու ժամանակը։ Եթէ մի բոպէ ընդունելու լինենք նոյնիսկ, որ այդ իրաւունքը պարոնին է պատկանում, դարձեալ նա պարտաւոր էր դատաւորների հետ նախօրօք համաձայնութեան գալ՝ ի նկատի ունենալով նրանց յարմարութիւնները։ Սակայն Հայրենակիցը, որպէսզի ցոյց տուած լինի, որ աշխատում է յօգուտ դատի շուտ գլուխ գալուն, իր նամակում յայտնում է, թէ դատը նշանակում է ապրիլի 22-ին կէսօրից առաջ (ժամն էլ է նոյնիսկ որոշում). ուրիշ խօսքով՝ իր նամակը գրելու օրից ուղիղ 12 օր յետոյ նշանակում է դատը։

Եթէ մաթեմատիկական ճշգութեամբ էլ հաշւելու լինենք և ամենակարճ ժամանակը որոշելու, դարձեալ չէր կարող պարոնի նամակը նշանակված օրը (ապրիլի 22-ին) տպագրված մեր ձեռքը հասնել, որովհետև այդպիսի գործողութիւնը ամենաշուտը երկու շաբաթվայ ընթացքում է կատարվում։ Եւ իսկապէս՝ մենք ստանում ենք «Մշակի» № 80-ը Հայրենակցի նամակով ամսիս 23-ին, այսինքն նշանակված օրից մի օր էլ յետոյ...

Մադրասայի ծխ.-դպ.-ի աւ. ուսուցիչ՝
Կ. Նարինեան

Նոյն դպրոցի ուսուցչուհի՝
Պ. Տէր-Առաքելեան

—

Թիֆլիս, 19 մայիսի

Բոլոր սրտով բողոքում եմ հայ դպրոցի ուսուցիչ-ուսուցչուհիների համար մանկավարժական շրջայն և փնասակար դասընթացներ հիմնելու դէմ, այն էլ դէսից-դէնից հաւաքած կոպէկների օժանդակութիւններով։ Ձեռնարկողները ուզում են ի թիւս այլոց հրաւիրել Կորխանիդիին՝ ռուս լեզուի մեթօդիկայից դասախօսելու համար (տես «Մշակի» այսօրվայ «Ներքին լուրերը»)։ Կարծես թէ հայ դպրոցը ինչ աւելի կարիք ունի, քան ռուս լեզուի լաւագոյն մեթօդիկային ընտելանալու, և ո՞վ աւելի կարող է այս գործը իրականացնել, քան Կորխանիդին, որ յոյն, ռուս, վրացի (?), հայ և թուրք ուսումնարանները իր դասագրքերով առատօրէն ողողել է։ Ես շատ պէտք է ցաւեմ, եթէ այս տողերից ընթերցողը այն եզրակացութեան գայ, իբրև թէ ես անծանօթութեան դէմ եմ մաքառում։ Եթէ երբևիցէ պէտք է լաւագոյն մեթօդ համարվի наглядно-переводный методъ-ը, ես առաջինը կը յանձնարարեմ Կորխանիդիի քարոզները մեր դպրոցին։ Բայց մեր գրականութեան մէջ արդէն այն սուր խնդիրը ցցված է, թէ հէնց այդպիսի методъ-ներն են հայ դպրոցի տունը քանդում։ Մեր դպրոցների ռուսերէնի ուսուցիչներն ու ուսուցչուհիները պատրաստված մասնագէտներ են. նրանք ամենքը գիմնազիստկաներ, ինստիտուտկաներ, ուչիտելսկի սեմինարիստներ և այլ այսպիսի խստ. խստկաներ են, որոնք արդէն ցնցղ ու ատեստատներ ունեն և ուրեմն բաւական ուսումնասիրել են наглядно-переводный методъ-ները, բայց և այնպէս նրանք առ հասարակ տգեղացնում են թէ ռուս և թէ մայրենի լեզուն մեր դպրոցներում։ Նրանք որ մեթօդներով կճատացած են, ապա այլ ևս ինչ պէտք է ուսանեն Կորխանիդիից։

Մենք նորերս ցաւօք սրտի իմացանք, որ վրացիները ըմբռնում են կօօպերացիայի գաղափարը, իսկ հայերս նրանց չափ խելք չունենք. հիմա փորձեցէք վրացի ժողովրդին խրատ տալ, որ մի օտարի հրաւիրէ իր ուսումնարանում օտար լեզու սովորեցնելու, և տեսէք թէ նա ի՛նչպէս կը հաւանէ ձեր խելքը։

Ակամայ հարցնում ենք. ո՞ւր են մեր ջոջերը, որ յոխորտալով խօսել գիտեն. ո՞ւր են Ներսիսեան դպրոցի, Ցովնանեան և Գայեանեան ուսումնարանների ուսուցիչները, որ գան և մեթօդներ սովորեցնեն։ Չէ որ միայն այդպիսիները կարող են մեզ հասկացնել, թէ ինչպէս պէտք է թափանցել հայ մանուկի ուղեղի մէջ, որպէսզի այնտեղ լաւ տեղաւորվի ռուս լեզուն։ Մենք ամեն կողմերից միաբերան բողոքներ ենք լսում, թէ ծրտի-պրտի մեթօդները մեզ չեն օգնում. պէտք է հաստատ հիմք դնել մեր դպրոցում։ *Սեդրաք Մանդինեան*

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Համագերմանական մամուլը մատնանշելով Ֆրանսիացիների պարտութիւնը Մարօկկոյում՝ փող է հնչեցնում կառավարութեան ականջին՝ օգտվելու բոպէից և միջամտելու մարօկկեան գործերին։ Գերմանական ղեկավար շրջանները սակայն մտադիր չեն ներկայ ժամանակ բարդութիւններ ստեղծել Ֆրանսիայի հետ, յուսալով որ վաղ թէ ուշ կարգուկանոնը Մուլայ-Հաֆիդ սուլթանի երկրում կը վերականգնվի։

✦ Մարօկկոյում յայտարարվեց սրբազան պատերազմ քրիստոնեաների դէմ։ Ֆրանսիացիներին հաւատարիմ մնացած տեղացիները պրօպագանդայի ազդեցութիւնից հետզհետէ միանում են ապստամբներին։ Դրութիւնը օրհասական է։

✦ Հաղորդում են, որ թիւրքաց կառավարութիւնը յետ է կանչելու Պետերբուրգի իր դեսպան ծերունի Թուրխան-փաշային և նրա տեղ ուղարկելու է թիւրքաց արտաքին գործերի երիտասարդ մինիստր Ասիմբէյին։

✦ Կիպրոս կղզում տեղի ունեցաւ արիւնահեղ ընդհարում յոյների և թիւրքերի միջև. սպանվեցին 80 յոյներ։

✦ «Մեծ մարդասպան» էքս-սուլթան Աբդիւլ-Համիդը իր բանտարկութեան պալատում ծանր կերպով տառապում է «մանիա» կոչված հիւանդութեամբ։ Քունը փախել է նախկին բռնակալի աչքերից։

✦ Այս օրերս աւստրիական զինւորական մինիստր Աուֆէնբերգ ծըպտեալ կերպով դիտել է հարաւային սահմանապահ գնդերը։

✦ Հօնգկօնգում բուբօնի ժանտախտից ամեն օր մեռնում են 30 մարդ։

✦ Գալիցիայում կատարվող աւստրիական զօրախաղերը նպատակ ունեն լուծել այն հարցը, թէ ինչպէս կարելի է ներս խուժել Ռուսաստան պատերազմի դէպքում։

✦ «В. Вр.»-ի գլխաւոր աշխատակիցներից մինը յայտնել է, որ Բուրցէվին Պարիզից վերադառնալուց յետոյ սպառնում է դատապարտութիւն տաժանակիր աշխատանքների՝ իբրև էս-էր և տերրորը իր «Будущее»-ում մըշտապէս գովաբանելուն համար։

✦ Այժմ կարևոր գործերի քննիչը Կիէվում կազմում է մեղադրական ակտ Կուլեաբկօյի կատարած խարդախութիւնների մասին։

✦ «Г. М.»-ն գրում է, թէ Մոսկվայում կազմվում է պահպանողական-միապետական կուսակցութիւն Պետական Խորհրդի աջակողմեան անդամների նախաձեռնութեամբ։ Կուսակցութեան կազմակերպութեանը, լուրերի համաձայն, մասնակցում են ներքին գործերի մինիստրութեան բարձր պաշտօնեաներից։ Լրագիրը նկատում է, որ կուսակցութիւնը հաւանօրէն նպաստ է ստանալու նախկին «մութ փողերից»։

✦ Վճռված է նոր կօնսերվատօրիաներ բանալ Կիէվում և Սարատովում։

✦ Պետ. Դումայի կուլուարներում յամառութեամբ խօսում են, որ Դումայի վերջին նստաշրջանում մի շարք աջակողմեաններ և նացիօնալիստներ ստանալու են զանազան պարգևներ։

✦ Ներքին գործերի մինիստր Մակարօվը պատուիրագրեց նահանգապետներին թոյլ չը տալ նախընտրական ժողովներ, մինչև այդ մասին կը հրահանգվի Պետերբուրգից։

✦ Պետերբուրգում «Սկօրօխօդ» գործարանի բանւորները ընդհարում ունեցան ոստիկանութեան հետ, որը գործադրեց սառը զէնք։ Կան վիրաւորվածներ։

✦ «Р. В.»-ի ասելով՝ մայիսի 20-ից Պետերբուրգում հրատարակվում է սոց.-դեմ. նոր լրագիր «Невскій Голосъ» անունով, որին աշխատակցում են Պետ. Դումայի անդամներ Կուզնէցօվ, Մարտով, Աքսէլրոդ, Տրօցկի և այլք։

✦ Թիֆլիսից «Р. В.»-ին գրում են, որ Պետ. Դումայի ընտրութիւնների նախօրեակին իշխանութիւնները դատական խիստ վճիռներով հեռացնում են այն հաւանական անձանց, որոնք կարող են ընտրվել իբրև թեկնածուներ Դումայի համար։ Յօդուածագիրը օրինակ է բերում «Баку»-ի խմբագիր Ք. Վէրմիշեանին և աւելացնում է, որ 129-րդ յօդւածով մեղադրվողների համար «չիք փրկութիւն»։ Ներկայումս Անդրկովկասում ընտրութիւնների պայքարի մէջ են առ այժմ աջակողմեանները։

✦ Կովկասի Փոխարքայի հրամանով 3000-ական րուբլի պարգև է տրվում այն տասն պահակների ընտանիքներին, որոնք սպանվեցին Զէլիմ-խան աւազակապետի յարձակման ժամանակ։ Նպաստները առնվում են չէչէն ազգաբնակութեան վրա դրված տուգանքից։

✦ Հանքային վարչութեան միջամտելու պատճառով Լէնայի հանքերի վարչութիւնը վճռեց բոլոր բանւորների ռոճիկները աւելացնել 300 հազար րուբլով։

✦ Պետերբուրգում Կոկօվցեվին և Շչէգլօվիտօվին ներկայացաւ թիւրքաց պատգամաւորութիւնը և խնդրեց ներումն շնորհել Հ. Զ. Ա. Թաղիևին։

✦ Կիէվում Իւշչինսկիի սպանութեան գործի առիթով կանչված են 138 վկայ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.
22 մայիսի

ՄՈՍԿՎԱ։ «Копѣйка»-ի խակական խմբագիր Անզիմիրովը № 158-ում տպված «Забродило» յօդուածի համար դատապարտվեց մի տարով բերդարգելութեան, պատասխանատու խմբագիր Խօվանովը ենթարկվեց 350 ռ. տուգանքի։ Լրագիրը փակվեց ընդմիշտ։

ՍԵՎԱՍՏՕՊՕԼ։ Պետերբուրգի գատաստանական պալատի դատախազ Սկօլինսկիին գնացքի մէջ սպանելու գործին մասնակցելուն համար գիւղացի Կօլէսնիկօվը զինւորական դատարանից դատապարտվեց մահվան պատժի։

ԿԻԷՎ։ Գնացքի խորտակման ժամանակ մի քանի մարդ վիրաւորվեցին։

ԽԱԼՏԱ։ Զինւորական մինիստրը մեկնեց Պետերբուրգ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Պետական պաշտպանութեան մասնաժողովը ընդունեց 1912—1916 թ. թ. նաւեր կառուցանելու համար որոշված գումարները։

Վախճանվեց Պ. Խորհրդի անդամ ինժենէր գեներալ Ռեյբէրգը։

ՏՐԻԷՍՏ։ Քաղաքական շարժառիթներից Աւստրիայից արտաքսվեց Հռոմի համալսարանի պրօֆեսոր սօցիօլոգ Սիգհէլէն։

ԼՎՕՎ։ Ռուսաց հիւպատոսարանի առաջ ցոյց կազմելու և ռուսական պետական գերբը վիրաւորելու մէջ մեղադրվող հինգ ուսանողները դատարանից արդարացան։

ԲԱԹՈՒՄ։ Որոշվեց միջնորդել կառուցանելու այստեղ ամբողջ նաւահանգիստ։

ՈՒՖԱ։ Հեղեղը ոչնչացրեց 2000 դեսեատինից աւելի ցանքսեր։ Խեղդվեցին հինգ մարդ։

ԼՎՕՎ։ Ծայրերկրային մարշալ կոմս Բադէնի փոխարէն նշանակվեց արտաքին գործերի նախկին մինիստրի եղբայր կոմս Ադամ Գօլուխօվսկին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Միտրօպօլիտ Անտօնին մեկնեց Պեատիգօրսկ։

Վերադարձաւ արտասահմանից աւստրօ-ունգարական դեսպան կոմս Տուրն-դէ-Վալսասինը։

ԿԻԷՎ։ Թոյլատրվեց դեկտեմբերի 20-ին գումարել ռուս բժիշկների 4-րդ համագումարը։

ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿ։ Ջրերի վարչութիւնը միջնորդում է թոյլատրել հանգանակութիւն անել տուփերով Լերմօնտովի մենամարտի տեղում նոր արձան կանգնեցնելու համար։

ՍԱՆՏ-ԵԱԳՕ։ Ալաուկօ շրջանում երևան հանվեցին քարածխային շերտեր։

ՄՕՍԿՎԱ։ Քաղաքը մերժեց կապիտան Սէդօվի միջնորդութիւնը՝ նպաստ տալու Հիւսիսային Բևեռը հետազօտելու համար։

Հայրենական պատերազմի յօբելեանի ծախքերի համար քաղ. վարչութիւնը յատկացրեց 80 հազար րուբլի։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԻ ԴԺԲԱՂԴՈՒԹԻՒՆԸ

Շնորհիւ քաղաքակրթութեան փայլուն աջողութիւնների և գիտութեան շրջանում եղած խոշոր գիւտերի ու կատարելագործութիւնների՝ ժամանակակից մարդը կարող է աւելի ևս զուաճանալ կեանքի բարիքներով ու յարմարութիւններով։ Դժբաղդաբար, միաժամանակ պահանջներն աւելի ևս մեծանում են, իսկ գոյութեան համար միջոցներ որոնելը աւելի ևս դժուարանում։

Մարդկանցից շատերը, որոնք մտաւոր աշխատանք ունեն, վարում են նստակեաց կեանք. շարժումների պակասութիւնը առաջացնում է մարսողութեան խանգարումն և տանում է դէպի քրօնիկական կապութեան (աղիքների ատօնիա)։ Այդ հիւանդացումին նպաստում են նաև անկանոն սնունդը, ի ծնէ աղիքների թուլութիւնը, իսկ կանանց վերաբերմամբ՝ նրանց հակաառողջապահական հագուստը, որ խանգարում է աղիքների ազատ շարժմանը և նրանց մէջ եղած նիւթերի նորմալ տեղափոխութեանը։ Կըրկնվող յղիութիւնները, որոնց շնորհիւ որովայնի պատերը ընդլայնվում են և իր մէջ պարունակող պտուղը շարունակաբար ճնշում է գործ դնում աղիքների վրա, նոյնպէս պատճառ են լինում քրօնիկական կապութեան։

Իբրև քրօնիկական կապութեան հետևանք երևան են գալիս՝ ստամոքսը լցված և ճնշված լինելու զգացում, բղկոց, ախորժակի պակասութիւն, գլխացաւ, գլխապտոյտ, հևոց, երեսի գունատութիւն, իսկ ի վերջ այդ ամենի՝ իմֆօրդալ ուռոյցքներ, ընդհանուր գիրացումն և դժուարին քայլուածք։

ԻՆՉՊԷՍ ԿՌՈՒԵԼ ԱՅԴ ՉԱՐԻՔԻ ԴԷՄ

Դժբաղդաբար, բոլոր բնական միջոցները, ինչպիսիք են՝ բացօդեայ խաղեր, մասսաժ, էլեքտրիզացիա, բուսական ծոմապահութիւն, պահանջում են շատ ազատ ժամեր, զբաղմունքի ընդհատում և սովորաբար չեն օգնում անհրաժեշտ չափով։ Բարեբաղդաբար բժշկականութիւնը այդ նպատակով իր տրամադրութեան տակ ունի լուծողական միջոցներ։ Սակայն չը պէտք է մոռանալ, որ այդ լուծողականների մէջ քիչ են այնպիսիները, որոնք կարող են գործադրվել առանց որևէ վնաս հասցնելու մարսողական գործարաններին։ Այդօրինակ լուծողականներից շատերը գրգռում են աղիքային գործարանների մաշկային թաղանթը, առաջացնում են ցաւեր որովայնի մէջ. իսկ կան այնպիսիներն էլ, որոնք մի քանի ժամանակից յետոյ դադարում են ազդեցութիւն ունենալուց։

Ընդհանուր առմամբ գերազանց լուծողականը, որ ազդում է նուրբ կերպով, չէ գրգռում աղիքները, չէ առաջացնում ոչ ցաւեր և ոչ էլ փորհարինք, դուրեկան է և պարզ՝ գործածելու ժամանակ, Սկավուլինն է։

Այդ պրէպարատը համապատասխանում է բոլոր այն պահանջներին, որոնք արվում են լուծողական իդէալական միջոցի վերաբերմամբ, հետևաբար շատ կարճ ժամանակի ընթացքում տարածվելով ընդարձակ կերպով՝ ներկայումս խոշոր աջողութիւն ունի ոչ միայն Ֆրանսիայում, ուր արվել է այդ գիւտը, այլև, համարեա, ամբողջ քաղաքակրթված երկիրներում։ (В. 32652)

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ,
ԶԳՈՒՇԱՑԷՔ ԿԵՂԾԻՔՆԵՐԻՑ!

Երևան են եկել մեր Սպէրմինի սակաւարժէք նմանողութիւնները, որոնք ըստ ազդեցութեան ոչ մի առնչութիւն չունեն մերինի հետ, և դեռ յաճախ նրանք պարունակում են իրանց մէջ առողջութեան համար վնասակար նիւթեր։

Նեվրաստենիայի, սեռական թուլութեան, զառամութեան, իստէրիկայի, նեվրալգիայի, սակաւարիւնութեան, թոքախտի, սիֆիլիսի, սրդիկային թժշկութեան հետեւանքների, սրտի հիւանդութիւնների (շաղութիւն, սրտի պնդախտութիւն, սրտի բախումն, պէրէբօյ, միօկարդիտ), զարկերակի կարծրացումի, ալկօհօլիզմի, ողնաշարի հիւանդութեան, կարուածների, հիւանդութիւններից առաջացած թուլութեան, յոգնածութեան և այլ հիւանդութիւնների ժամանակ միայն Սպէրմին-Պէլի գործածութեամբ կարելի է հասնել այն փայլուն հետևանքներին, որոնց մասին վկայում են ամբողջ աշխարհի յայտնի գիտնականների և բժիշկների դիտութիւնները։ Հարկաւոր է ուշադրութիւն դարձնել

ՍՊԷՐՄԻՆ-ՊԷԼԻ

անուան վրա և հեռու մնալ զանազան անուններով երևան եկող բոլոր մահլամներից և հեղուկներից, որոնց սակաւարժէք. համար հրատ. ուղարկենք առանձին բրօշիւր, որն ուղ. է ձրի՝ ՍՊԷՐՄԻՆԻ մասին եղած նոր գրական. հետ միասին։

ОРГАНОТЕРАПЕВТИЧЕСКІЙ ИНСТИТУТЪ
ПРОФЕССОРЪ ДРЪ ПЕЛЬ и С-ья
ПОСТАВЩИКИ ДВОРА
ЕГО ИМПЕРАТОРСК. ВЕЛИЧЕСТВА
С.ПЕТЕРБУРГЪ
В.О. 7 ЛИНІЯ 18.

(П. 68382) 16—4

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ
«606»-Ի ՆԵՐՍՐՍԿՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 ժ.

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1—2 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.։
Գ. Ց. ԳՈՒՐԳԷՆՕՎ—12—1 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ԱՄԲՐՈՒՄՕՎԱ-ՄԵԼԻՔԵԱՆ — 1—2 ժ. մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.։
Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
1. 0—48

ПРЕДОСТЕРЕЖЕНИЕ
ԽՈՇՈՐ
աջողութիւն
կօշկ կրէմ «ԲՐԻՍՕԼԻ»
գայթակղեցնում էխարդախիչներին
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ!
Իսկականը միայն՝ № 4870.
ԱԼԲԵՐՏ ԶԱԿՍ
Գրասենեակը՝
СПБ. Англ. пр., 46. Тел. 521—07.
Հատավաճ. խանութը՝
Казанская, 6. Тел. 464—92.
Ծախվում է ամենայն դեղատն. և կօշկեղէնների խանութներում։
7—7 (П. 61879)

„ԳԻՐ" ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՈՒՄ
ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

Բժ. Բաջայեան Ա. «Եկեղեցական առողջաբանութիւն», I	ռ.	50 կ.
» » » II		40 »
» » երկու հատորը միասին		60 »
Համսուն Կ. «Վիկտօրիա»		15 »
Ռունէման Ժ. «Թէ ինչ է խմբերին»		50 »

[illegible]

Թիֆլիս, Книжный маг. «ГИРЪ». 373. 1—1

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.